

ČESKÁ REPUBLIKA
ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Brně rozhodl samosoudkyní Mgr. et Mgr. Lenkou Bahýřovou, Ph.D. ve věci

žalobce: **K. T.**
st. přísl. B. r.

zastoupen advokátem Mgr. Vratislavem Tauberem
sídlem Nám. 28. října 1898/9, 602 00 Brno

proti

žalovanému: **Ministerstvo vnitra**
Odbor azylové a migrační politiky
sídlem Nad Štolou 936/3, 170 34 Praha 7

o žalobě proti rozhodnutí žalovaného ze dne 8. 11. 2022, č. j. OAM-278/ZA-ZA10-ZA06-2022,

takto:

- I. Rozhodnutí Ministerstva vnitra ze dne 8. 11. 2022, č. j. OAM-278/ZA-ZA10-ZA06-2022, **se ruší** a věc se vrací žalovanému k dalšímu řízení.
- II. Žalovaný **nemá právo** na náhradu nákladů řízení.
- III. Žalobci **se nepřiznává** náhrada nákladů řízení.
- IV. Ustanovenému zástupci žalobce, advokátovi Mgr. Vratislavu Tauberovi, se přiznává odměna za zastupování v částce 12 342 Kč, která mu bude vyplacena z účtu Krajského soudu v Brně ve lhůtě 30 dnů od právní moci tohoto rozsudku.

Odůvodnění:

I. Vymezení věci

1. Žalobce podal žalobu proti rozhodnutí žalovaného ze dne 8. 11. 2022, č. j. OAM-278/ZA-ZA10-ZA06-2022 (dále též jen „napadené rozhodnutí“). Tímto rozhodnutím žalovaný neudělil žalobci mezinárodní ochranu podle § 12, § 13, § 14, § 14a a § 14b zákona č. 325/1999 Sb., o azylu, ve znění ke dni vydání napadeného rozhodnutí (dále jen „zákon o azylu“).

II. Napadené rozhodnutí a související skutkové okolnosti

2. Žalobce požádal o mezinárodní ochranu v České republice dne 9. 3. 2022. Při poskytnutí údajů k žádosti o mezinárodní ochranu dne 16. 3. 2022 žalobce sdělil, že do České republiky přicestoval letecky z Ukrajiny dne 11. 12. 2021, cestoval na základě českého pracovního víza. Jako důvod pro podání žádosti o udělení mezinárodní ochrany uvedl, že chce v České republice zůstat a pracovat. Kvůli konfliktu mezi Ruskem a Ukrajinou však již není možné pracovní vízum v České republice prodloužit, musel by se vrátit do Běloruska. Tam se ale vrátit nemůže, mohla by tam být vyhlášena mobilizace. Česká republika navíc kvůli konfliktu přestala vydávat víza, pobyt by si tak nemohl opětovně vyřídit. Politicky aktivní žalobce není.
3. V pohovoru k žádosti dne 16. 3. 2022 žalobce uvedl, že jeho cílem je především legalizovat si pobyt na území České republiky. Českou republiku si vybral, protože tady má známé, kteří byli ochotni mu pomoci s prací a bydlením, český jazyk je podobný běloruskému. Líbí se mu tu, chtěl by tu zůstat a pracovat, v budoucnu by se chtěl stát občanem České republiky. Zaměstnavatel žalobce upozornil, že pokud se vrátí do Běloruska, už mu vízum neprodlouží. Na dotaz, zda by se do Běloruska vrátil, pokud by české velvyslanectví v Bělorusku víza prodlužovalo, odpověděl, že ano. Ve vlasti žalobce nikdy žádné problémy neměl, neměl potíže s vycestováním ze země.
4. Návratu do vlasti se bojí proto, že by z Běloruska již neodcestoval, neboť by nedostal žádné vízum a proto, že se obává mobilizace, nechce bojovat proti Ukrajině. Žalobce neabsolvoval základní vojenskou službu ze zdravotních důvodů. Když začal konflikt na Ukrajině, začalo se mluvit o mobilizaci. Jeho známý také nebyl způsobilý k vojenské službě, ale dostal předvolání k vojenské správě. Žalobce žádné předvolání nedostal.
5. Žalovaný neshledal obavy žalobce důvodnými. Své rozhodnutí založil na shromážděných informacích o zemi původu žalobce: Informace OAMP ze dne 22. 7. 2022, Bělorusko, Odvody a povinná vojenská služba; Překlad vybraných částí zprávy Ministerstva zahraničních věcí USA ze dne 12. 4. 2022, o dodržování lidských práv v Bělorusku za rok 2021; Informace MZV ČR ze dne 14. 4. 2022, Bělorusko, Situace neúspěšných žadatelů o mezinárodní ochranu po návratu do vlasti; Informace OAMP ze dne 15. 6. 2022, Bělorusko, Bezpečnostní a politická situace v zemi; Informace OAMP ze dne 22. 7. 2022, Bělorusko, Shrnutí krizového vývoje po prezidentských volbách v roce 2020, Politická situace, vnitřní pořádek a bezpečnost v letech 2020-2022.
6. V napadeném rozhodnutí žalovaný uvedl, že žalobce nebyl politicky aktivní, nebyl tedy pronásledován za činnost směřující k uplatňování politických práv a svobod ve smyslu § 12 písm. a) zákona o azylu. Ve vlasti žalobce nebyl vystaven jednání, které by se dalo podřadit pod pronásledování ve smyslu zákona o azylu. Žalovaný nedospěl k závěru, že by žalobce mohl ve vlasti pociťovat odůvodněnou obavu z pronásledování z důvodů uvedených v § 12 písm. b) zákona o azylu. Žalobce neuvedl žádné skutečnosti, které by vypovídaly o jeho obavě z pronásledování kvůli jeho rase, náboženství, národnosti či jiným azylově relevantním skutečnostem. Své žádosti žalobce využívá k prosté legalizaci pobytu na území

České republiky, což sám potvrdil. Pokud jde o obavu žalobce z mobilizace, žalovaný dospěl k závěru, že pokud by byl žalobce povolán k výkonu vojenské služby, nelze tuto skutečnost považovat za pronásledování ve smyslu § 12 písm. b) zákona o azylu. Žalovaný neshledal důvody hodné zvláštního zřetele, pro které by žalobci udělil azyl dle § 14 zákona o azylu.

7. Současně ani neshledal důvody pro udělení doplňkové ochrany žalobci. Žalobce neuvedl a správní orgán neshledal skutečnosti, na základě nichž by mohla žalobci v případě návratu do vlasti hrozit vážná újma uložením nebo vykonáním trestu smrti. Zabýval se tím, zda žalobci v případě návratu do vlasti hrozí nebezpečí mučení nebo nelidského či ponižujícího zacházení nebo trestání. Byť z informací o zemi původu žalobce plyne, že v Bělorusku panuje problematická situace v oblasti ochrany lidských práv, neznamená to, že jsou takovému nebezpečí vystaveni všichni obyvatelé této země. Žalobce ve vlasti žádným takovým problémům nečelil a z vlasti vycestoval legálně. K obavě z mobilizace žalovaný doplnil, že jak sám žalobce uvedl, mohl by být povolán jen v případě války. Aktuálně dostupné informace nenasvědčují tomu, že by se mělo Bělorusko vedle Ruska v konfliktu na Ukrajině nějak angažovat. Dle žalovaného návrat žalobce do vlasti není s to vyvolat v zemi původu skutečné nebezpečí ve smyslu § 14a odst. 1 a 2 písm. b) zákona o azylu.

III. Obsah žaloby

8. Pokud by se měl žalobce vrátit zpět do země původu, hrozí mu nebezpečí, neboť politická situace v jeho zemi se výrazně zhoršila s průběhem války na Ukrajině, a to včetně provádění tzv. skryté mobilizace ozbrojených sil za účelem zvýšení akceschopnosti armády z důvodu podpory Ruské federace a případného zapojení do války. V průběhu posledních měsíců byly přijaty zákony omezující lidská práva. Pronásledování jsou nejen lidskoprávní aktivisté, ale i veškeré prvky aktivní občanské společnosti.
9. Ode dne 2. 11. 2022, kdy byl žalobce dotazován na případné doplnění důvodů pro žádost o mezinárodní ochranu, se udály nové okolnosti, které je zapotřebí zohlednit. Dne 22. 11. 2022 přišli na adresu bydliště žalobce v Bělorusku zástupci vojenské správy za přítomnosti zástupců milice a pokusili se zde předat dokumenty adresované žalobci. Dne 24. 11. 2022 se opakovala totožná situace, ale přítomný byl již pouze příslušník milice. V obou případech byl vyvíjen nátlak na členy rodiny žalobce, aby sdělili, kde se žalobce nachází. Dne 29. 11. 2022 obvodový inspektor OPOP č. 1 p., poddůstojník L., navštívil přítelkyni žalobce a vyvíjel na ni psychický nátlak, aby sdělila, kde se žalobce nachází. Dne 2. 12. 2022 byla přítelkyně žalobce předvedena k výslechu, který probíhal za přítomnosti osob z běloruské KGB. Přítelkyně žalobce byla již v minulosti vyslýchána, část její rodiny zastává opoziční názory a opustila Bělorusko. Proto čelí přítelkyně žalobce pronásledování, byla propuštěna ze zaměstnání a novou práci si nemůže najít.
10. Žalobci bylo z důvodu jeho politického názoru a odchodu ze země vyhrožováno, stejně tak bylo vyhrožováno jeho rodině a přítelkyni. Žalobce má důvodné obavy o zdraví své rodiny, své přítelkyně a také o své vlastní zdraví a život. V České republice chce zůstat kvůli pocitu bezpečí, necítí se zde být ohrožen na životě.
11. V doplnění žaloby žalobce upřesnil, že má za to, že žalovaný nesprávně vyhodnotil existenci odůvodněné obavy žalobce z pronásledování ve smyslu § 12 písm. a) zákona o azylu. Žalovaný nezohlednil, že tento pojem je nutno vykládat v souladu s čl. 9 odst. 2 směrnice č. 211/95/EU („kvalifikační směrnice“). Bylo na žalovaném, aby se zabýval tím, zda skutečnosti uváděné žalobcem nenaplnňují znaky některého z případů uvedených v demonstračním výčtu uvedeném v tomto ustanovení. Jedním z nich je i případ dle čl. 9 odst. 2 písm. e) kvalifikační směrnice, který je představován trestním stíháním nebo trestem za odepření výkonu vojenské služby, jestliže by výkon vojenské služby zahrnoval zločiny

nebo jednání spadající mezi důvody vyloučení uvedené v čl. 12 odst. 2 Ženevské úmluvy. Skutečnost, že na Ukrajině dochází k páčání zločinů proti míru a lidskosti okupační armádou je známou skutečností, kterou potvrzuje i recentní judikatura Nejvyššího správního soudu, např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 10. 2022, č. j. 4 Azs 214/2022-46. Žalobci je neprávem vytýkáno, že žádost o udělení mezinárodní ochrany podal před ukončením platnosti pracovního víza ve snaze svůj pobyt legalizovat. Tato skutečnost nezabývá žalovaného povinnosti zabývat se jednotlivými důvody pro udělení mezinárodní ochrany.

12. Dle žalobce žalovaný nepostupoval v souladu se zásadou materiální pravdy. Zprávy, které byly podkladem pro rozhodnutí žalovaného sice byly z nedávné doby před vydáním rozhodnutí, nereflektují však recentní vývoj na území Běloruska v souvislosti s válečným konfliktem na Ukrajině a reálnou možností, že se Bělorusko do válečného konfliktu zapojí. Na zhoršení situace v Bělorusku poukázal žalobce již ve své žalobě. Média hovoří o tom, že se na běloruském území pohybuje až 20 000 ruských vojáků a fungují tam ruské základny, přičemž u hranic Běloruska s Ukrajinou dochází ke společným cvičením běloruských a ruských vojsk. Zastaralost zpráv o zemi původu nelze posuzovat jen na základě okamžiku jejich zpracování (viz rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 8. 8. 2017, č.j. 45 Az 21/2016-55).
13. Žalobce v rámci žaloby uvedl nové skutečnosti, které nastaly poté, co mu byla dne 2. 11. 2022 dána možnost seznámit se s podklady pro vydání rozhodnutí. Jakkoliv je pro přezkum napadeného rozhodnutí rozhodující stav v době rozhodování správního orgánu, v případě žalobce jsou dány důvody k prolomení této zásady. Žalobce nemohl azylově relevantní skutečnosti bez svého zavinění uvést v řízení před správním orgánem. Takovou situaci je právě zásadní zhoršení bezpečnostní situace v zemi původu po dni vydání rozhodnutí správního orgánu (viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 11. 2015, č.j. 10 Azs 194/2015-32, rozsudek nejvyššího správního soudu ze dne 18. 2. 2021, č.j. 8 Azs 260/2020-28).

IV. Vyjádření žalovaného

14. Žalovaný ve svém vyjádření konstatoval, že při rozhodování vzal v úvahu tvrzené skutečnosti a přihlédl k nim. Shromáždil adekvátní a aktuální informace o situaci v zemi původu. Vycházel z dostatečně zjištěného stavu věci. Žalobce v průběhu správního řízení neuvedl naprosto žádné skutečnosti, jež by o důvodnosti jeho žádosti svědčily. Naopak sdělil, že za předpokladu šance na úspěšné prodloužení víza k pracovnímu pobytu v České republice by se do Běloruska byl ochoten vrátit. Z jeho sdělení vyplývá, že podáním žádosti o mezinárodní ochranu usiloval o dosažení legalizace svého pobytu na zdejším území. Žalobce sice v průběhu správního řízení prezentoval obavu z následků eventuální mobilizace v Bělorusku, činil tak nicméně pouze v obecné rovině a i tímto tvrzením se správní orgán v odůvodnění napadeného správního rozhodnutí v potřebném rozsahu zabýval na pozadí souvisejících podkladových informací. Žalobce považuje své rozhodnutí za věcně správné a zákonné. Návrh na zrušení napadeného rozhodnutí je nedůvodný.
15. Žalovaný dále zaslal své vyjádření k doplnění žaloby. Nesouhlasí s tím, že by se při posuzování důvodnosti žádosti žalobce omezil na pouhou snahu žalobce o legalizaci jeho pobytu. Naopak se zabýval i individuální situací žalobce, ve vztahu ke všem relevantním ustanovením. Trvá na tom, že pokud by byl žadatel v budoucnu skutečně povolán k výkonu vojenské služby, nelze tuto skutečnost samu o sobě považovat za pronásledování ve smyslu § 12 písm. b) zákona o azylu.

16. Situací v Bělorusku se žalovaný zabýval v potřebném rozsahu, za účelem řádného zjištění stavu věci do spisu zařadil relevantní podkladové materiály. Žalobce měl možnost se s nimi v průběhu správního řízení seznámit, vyjádřit se k nim a případně je doplnit, což odmítl. Žalobce k podkladovým materiálům neměl žádné připomínky či námítky. Výhrady proti nim vznášel teprve v doplnění správní žaloby, takový postup je dle žalovaného účelový.
17. Žalovanému nelze klást k tíži, že z těchto podkladových informací v napadeném správním rozhodnutí vycházel. Ani v žalobě žalobce nepodkládá svá tvrzení žádnými konkrétními informacemi či podklady, jimiž by důvodnost svých tvrzení podepřel. Omezuje se na obecný odkaz na média, hovořící o pohybu ruských vojáků na běloruském území, fungování ruských základů a o společných cvičeních běloruských a ruských vojsk. V tomto ohledu se jeho sdělení v principu příliš neodchylují od informací, které ve svém rozhodnutí uvedl žalovaný.
18. Obavy ze zapojení Běloruska do bojů na Ukrajině se vzhledem k aktuální situaci jeví jako spekulativní. Proto se požadavek na prolomení zásady zakotvené v § 75 odst. 1 s. ř. s. nejeví jako opodstatněný. Ani okolnosti uváděné žalobcem jako nové nelze jako důvod k takovému postupu akceptovat, a to ať již vzhledem k jejich obsahu, tak k době jejich prezentace. Pokud totiž nastaly po 2. 11. 2022, měl žalobce možnost je sdělit až do okamžiku vydání správního rozhodnutí, tedy do 8. 11. 2022.

V. Jednání před soudem

19. Krajský soud nařídil ve věci jednání dne 8.9.2023. To se uskutečnilo za přítomnosti žalobce, jeho právního zástupce, zástupce žalovaného a tlumočnice z jazyka ruského a běloruského.
20. Právní zástupce žalobce odkázal na žalobu a nad její rámec odkázal na rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 29.5.2023, sp. zn. 34 Az 19/2022, který podle jeho názoru řešil obdobnou situaci.
21. Zástupce žalovaného uvedl, že napadené rozhodnutí je zákonné a je dostatečně odůvodněno. Žalobce by v případě návratu do země původu nebyl vystaven represím. Uváděl pouze, že se bojí odvodu do armády, takové nebezpečí však žalobci nehrozí. Žalobce nebyl politicky aktivní, se státní mocí v Bělorusku neměl spor a žádost o udělení mezinárodní ochrany bral jako poslední možnost (legalizace pobytu). Bělorusko není ve válečném stavu a žádná mobilizace nehrozí. Ve zbytku odkázal právní zástupce žalovaného na odůvodnění napadeného rozhodnutí a vyjádření k žalobě.
22. Soud přistoupil k rekapitulaci správního a soudního spisu. Poté byl proveden účastnický výslech žalobce, neboť v žalobě byly tvrzeny nové skutečnosti. K tomu žalobce uvedl, že přišli lidé z vojenské správy k její přítelkyni, činili na ní nátlak a chtěli vědět, kde žalobce je. Přišli i za jeho bratrem. S přítelkyní má vztah, který trvá 10 let. Společně bydleli v Minsku (uvedl konkrétní adresu). Jeho přítelkyně byla sekretářkou na Ministerstvu sportu a pak byla propuštěna. Ještě předtím pracovala jako vychovatelka v mateřské škole. U pohovoru o své přítelkyni nemluvil, protože nevěděl, že to může být důležité. Strýc jeho přítelkyně emigroval do Ameriky. S přítelkyní sdíleli stejné opoziční názory, tak se i seznámili (v roce 2007, kdy probíhaly v zemi masové protesty).
23. K jeho přítelkyni nejprve přišel policista z obvodu a chtěl vědět, kde žalobce je. To si vykládal žalobce tak, že je to kvůli evidenci. Poté přišli ti lidé z vojenské správy. Lidé z vojenské správy chtěli jeho přítelkyni předat dokumenty (předvolání), ale ona je nepřevzala. O těchto návštěvách se dozvěděl v listopadu 2022, ale neví přesně, kdy předtím se odehrály. O dalších návštěvách informací nemá.

24. K otázce právního zástupce žalobce uvedl, že nemá žádné zdravotní omezení, které by mu bránilo nastoupit vojenskou službu. Do vojenské služby by ale nechtěl nastoupit, protože je Bělorusko zapojeno do války na Ukrajině. Je proti válce na Ukrajině, proti agresi Ruské federace. Tento názor by v Bělorusku prezentovat nemohl. Dále uvedl, že podle jeho názoru byla přítelkyně z práce propuštěna kvůli emigraci svého strýce, kvůli jeho odjezdu a také proto, že zastávala opoziční názory.
25. K dotazu soudu na tvrzení v žalobě, jak mělo být žalobci vyhrožováno, žalobce uvedl, že se účastnil shromáždění a sdílel příspěvky na sociálních sítích. K otázce na vysvětlení, proč to neuváděl již dříve, uvedl, že by si myslel, že by to mohlo vést k zamítnutí jeho žádosti o mezinárodní ochranu. Původně totiž vycestoval kvůli zaměstnání a po vypuknutí války na Ukrajině se začal obávat mobilizace. Právní zástupce žalobce na vyjasněnou doplnil, že právě obava z nástupu vojenské služby je stěžejním důvodem podání žádosti o mezinárodní ochranu, tvrzení o opozičních postojích žalobce se k tomu přidružila později. Žalobce uvedl, že by vojenskou službu v Bělorusku nenastoupil, skrýval by se. V současnosti v Bělorusku působí skupina Wagnerovců, kteří běloruské vojáky školí. Nedaleko bydliště jeho přítelkyně se nachází vojenská divize těchto vojáků – wagnerovců, jezdí tam vojenská technika.
26. Po ukončení dokazování přednesli účastníci řízení závěrečné návrhy. Právní zástupce žalobce má za to, že příběh žalobce je věrohodný, žádost nebyla podána pouze za účelem prodloužení pobytu. Je třeba zvážit, co by žalobci hrozilo v případě návratu do vlasti jako osobě, která se vojenské službě vyhýbá, tím je třeba se v dalším řízení zabývat. Zvážit je třeba i politické postoje jeho rodiny. Právní zástupce žalovaného setrval na již vyjádřeném procesním stanovisku. K provedenému výslechu doplnil, že výpověď žalobce před soudem nekoresponduje s provedeným pohovorem ve správním řízení. Tehdy neuváděl, že by měl v Bělorusku přítelkyni. Soud jednání odročil za účelem vyhlášení rozsudku na den 11.9.2023.

VI. Posouzení věci krajským soudem

27. Krajský soud v Brně přezkoumal napadené rozhodnutí (§ 75 odst. 1 s.ř.s. ve spojení s § 32 odst. 9 zákona o azylu) a dospěl k závěru, že je důvodná.
28. Soud se k námitkám žalobce zabýval tím, jak žalovaný vyhodnotil zjištěné skutkové okolnosti a jak tyto okolnosti právně posoudil z hlediska naplnění podmínek pro poskytnutí mezinárodní ochrany.
29. Podle § 12 zákona o azylu se cizinci udělí azyl, je-li a) pronásledován za uplatňování politických práv a svobod, nebo b) má odůvodněný strach z pronásledování z důvodu rasy, pohlaví, náboženství, národnosti, příslušnosti k určité sociální skupině nebo pro zastávání určitých politických názorů ve státě, jehož občanství má.
30. V tomto typu řízení spočívá povinnost tvrzení především na žadateli. Jakmile uvádí jakékoliv skutečnosti svědčící o tom, že došlo nebo že by potenciálně mohlo dojít k zásahu do jeho lidských práv, který by byl azylově relevantní, pak je třeba se tvrzeními detailně zabývat a žadatelem uváděné skutečnosti konfrontovat se zjištěními týkajícími se situace v zemi původu žadatele (rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 3. 2008, č. j. 4 Azs 103/2007–63, či ze dne 30. 9. 2008, č. j. 5 Azs 66/2008–70). Žalovanému je třeba přisvědčit v tom, že žalobcem vyjadřované obavy z návratu do země původu se s výjimkou toliko obecně formulovaných obav z povinnosti nástupu do armády a obav z mobilizace neodvíjely od žádného z azylově relevantních důvodů. V průběhu správního řízení nebylo z vyjádření žalobce vůbec seznatelné, že by se v minulosti či v současnosti významněji politicky profiloval. Ani i v rámci jednání před soudem žalobce nebyl přesvědčivý v tom, že by tomu tak mělo být.

31. Žalobce ze země vycestoval v prosinci 2021 (tedy ještě před vypuknutím války na Ukrajině) na základě českého pracovního víza, důvody jeho vycestování byly čistě pracovní. Žádost podal jednak z důvodu nemožnosti prodloužení víza a jednak z důvodu možného vyhlášení mobilizace v Bělorusku. Jakkoli nelze vyloučit, že žalobce v minulosti s aktuálním běloruským režimem nesouhlasil, před svým vycestováním žádná politická práva neuplatňoval, a proto již jen z tohoto důvodu nemohl splňovat podmínky § 12 písm. a) zákona o azylu, v tom lze žalovanému přisvědčit.
32. Co se týká podmínek uvedených v § 12 písm. b) zákona o azylu, zde se posuzuje budoucí hrozba pronásledování, která sice může, ale nutně nemusí vycházet z minulého pronásledování (viz např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 8. 2017, č. j. 1 Azs 227/2017-33 nebo ze dne 26. 7. 2018, č. j. 7 Azs 162/2018-47). Při tomto hodnocení se uplatní důkazní standard přiměřené pravděpodobnosti (rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 3. 2008, čj. 2 Azs 71/2006-82), tj. že k nežádoucímu důsledku v případech obdobných případu žadatele dochází natolik často, že s ním ten, komu takový následek hrozí, musí počítat jako se vcelku běžným jevem, a nikoli jako s jevem toliko výjimečným.
33. Žalobce teprve v žalobě poukazoval na svůj vztah k přítelkyni a její, resp. jí přisuzovanou politickou profilaci. Soud je obecně povinen nově tvrzenou skutečnost zohlednit (aktuálně i na podkladě § 32 odst. 9. zákona o azylu, který s účinností od 1.7. 2023 reflektuje požadavky čl. 46 odst. 3 procedurální směrnice), pokud se vztahuje k možnému pronásledování nebo hrozbě vážné újmy. Aby však soud mohl tuto povinnost splnit, musí se jednat o skutečnost věrohodnou. O své přítelkyni, s níž má dle svých tvrzení žalobce dlouhodobý vztah, a s níž před vycestováním žil v Minsku se v rámci pohovoru ve správním řízení vůbec nezmínil. Jakkoli na podkladě výsledku před soudem nelze vyloučit, že žalobce takový vztah má, tvrzení o politické profilaci žalobce a jeho přítelkyně v minulosti soud neuvěřil. Takové tvrzení nepůsobí věrohodně především s ohledem na pohovor žalobce k podané žádosti o mezinárodní ochranu, v němž žalobce o svém politickém smýšlení či aktivitách neuvedl jakoukoli zmínku. Nelze tedy mít za prokázanou skutečnost, že by žalobce v minulosti projevoval politický opoziční postoj či že by takový postoj mohl být žalobci přičítán s ohledem na jeho vztah k přítelkyni, která má dle jeho tvrzení příbuzenské vazby na osobu (strýc), jež z Běloruska emigrovala. Okolnosti ohledně politických postojů žalobce v minulosti, jak na ně poukazoval v rámci výsledku (účast na opozičních shromážděních, sdílení příspěvků na sociálních sítích), tedy soud neshledává věrohodnými. V průběhu řízení bylo vyjasněno, že těžiště obav žalobce z návratu do země původu spočívá v plnění povinnosti vojenské služby a případného zapojení Běloruska do války proti Ukrajině.
34. Skutečnost, že by mohl být žalobce povolán, nelze vyloučit. Jakkoli žalobce na zájem vojenské správy o jeho osobu poukazoval až v žalobě, na podkladě provedeného výsledku považuje soud takové tvrzení žalobce za věrohodné, a to i s ohledem na informace o zemi původu. Jak se uvádí v informaci OAMP ze dne 22. 7. 2022, Bělorusko, odvody a povinná vojenská služba, v roce 2021 i 2022 vydal běloruský prezident dekrety, jimiž nařídil, aby byli k výkonu povinné vojenské služby odvedeni všichni muži starší 18 let, kteří dosud nebyli odvedeni a nemají nárok na odklad. Od roku 2018 došlo ke zprísnění pravidel pro odvod a od roku 2019 mohou vojenské orgány omezovat možnost vycestovat pro osoby, které se vyhýbají povinné vojenské službě. Takový postup běloruských státních orgánů potvrzují i jiné obdobné případy běloruských občanů (známé soudu z vlastní úřední činnosti), kteří jsou předvoláváni přesto, že původně byli od vojenské služby osvobozeni či přesto, že jsou již mimo zákonem stanovený odvodový věk (18-27 let).
35. Co se však týká posouzení obav žalobce z nástupu do vojenské služby, resp. z mobilizace, pro účely udělení azylu podle § 12 písm. b) zákona o azylu by musela být rovněž zjištěna

vazba na některý z azylově relevantních důvodů. V případě žalobce by se tedy muselo jednat o přiměřenou pravděpodobnost pronásledování z důvodu zastávání určitých politických názorů či z důvodu, že jsou mu takové politické postoje přičítány.

36. Podle čl. 10 odst. 1 písm. e) kvalifikační směrnice zahrnuje pojem politických názorů „zejména zastávání názorů, myšlenek nebo přesvědčení ohledně potenciálních původců pronásledování ... a jejich politik nebo postupů, bez ohledu na to, zda žadatel podle dotyčných názorů, myšlenek nebo přesvědčení jednal“. Jak je k tomu uvedeno v příručce UNHCR k postupům pro určování právního postavení uprchlíků (bod 80), „(z)astávání politických názorů lišících se od názorů vlády není samo o sobě důvodem k nárokování si právního postavení uprchlíka, a žadatel musí prokázat, že skutečně má obavy z pronásledování pro své názory. Předpokladem toho je, že žadatel zastává názory, které nejsou tolerovány ze strany úřadů a které kritizují jejich politiku a metody. Dále to předpokládá, že tyto názory se staly předmětem pozornosti úřadů nebo jsou jimi přisuzovány žadateli“.
37. Pokud tedy žalobce tvrdí, že nesouhlasí s vládní politikou své vlasti (zahrnující podporu Ruska ve válce na Ukrajině), musí mít vzhledem k okolnostem existujícím v zemi původu oprávněné obavy, že bude *v důsledku* odmítnutí vojenské služby právě pro zastávání svých politických názorů, resp. z důvodu, že jsou mu takové politické názory přisuzovány, vystaven pronásledování ve smyslu čl. 9 kvalifikační směrnice (srov. rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 3. 2004, č. j. 5 Azs 4/2004-49, a ze dne 7. 8. 2012, č. j. 2 Azs 17/2012-44).
38. Podle ustálené judikatury není samotné plnění branné povinnosti, byť by se jednalo o výkon služby s účastí na bojových akcích, samo o sobě důvodem pro udělení mezinárodní ochrany. Toto obecné pravidlo platí v situaci, že se jedná o plnění branné povinnosti v regulérní armádě, které je v souladu s vnitrostátním i mezinárodním právem, a že případné odepírání výkonu takové služby z důvodu svědomí není trestáno nepřiměřenými sankcemi. Branná povinnost, *spojená s účastí na ozbrojeném konfliktu*, by mohla být azylově relevantní v situaci podřaditelné čl. 9 odst. 2 písm. e) kvalifikační směrnice, podle něhož je pronásledováním *trestní stíhání nebo trest za odepření výkonu vojenské služby za konfliktu, jestliže by výkon vojenské služby zahrnoval zločiny nebo jednání spadající mezi důvody vyloučení uvedené v čl. 12 odst. 2 této směrnice*. V úvahu může přicházet též pronásledování podle čl. 9 odst. 2 písm. b) či c) kvalifikační směrnice, tj. pronásledování ve formě *právních, správních, policejních či soudních opatření, která jsou sama o sobě diskriminační nebo jsou prováděna diskriminačním způsobem, a také nepřiměřené nebo diskriminační trestní stíhání nebo trestání*; k tomu viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 10. 12. 2021, č. j. 5 Azs 19/2020-45, č. 4304/2022 Sb. NSS, či rozsudky téhož soudu ze dne 17. 12. 2015, č. j. 5 Azs 158/2015-24, a ze dne 26. 2. 2016, č. j. 5 Azs 168/2015-36.
39. Ve vztahu k aktuální situaci v Bělorusku je nutno uvést, že tato země se i přes dlouhodobé spojení s Ruskem ani k datu vydání napadeného rozhodnutí, ani ke dni vydání rozhodnutí soudu, do válečného konfliktu na Ukrajině přímo vojensky nezapojila. Z informace OAMP ze dne 17. 3. 2022, Bělorusko – Odvody a povinná vojenská služba, vyplývá, že i přes indicie o možném záměru Lukašenkova režimu tak učinit, *brání běloruskému vstupu do války zejména silný odpor řadových vojáků i důstojníků: armádní špičky se obávají, že by případná ofenzíva na ukrajinské území vedla ke spontánním vzpourám mužstva či hromadnému vzdávání se ukrajinské straně*. Aktuální informace o zemi původu neprokazují, že by se Bělorusko na straně Ruska přímo zapojilo do války proti Ukrajině, byť je pravdou, že určité přípravné aktivity na tomto poli probíhají.
40. Aktivity běloruské armády a přípravy na vojenské útoky nevyústily až do dne vydání tohoto rozsudku do přímého zapojení Běloruska do války vedené Ruskem na ukrajinském území.

Tvrzení žalobce o možném zapojení Běloruska do tohoto konfliktu a s tím spojených příprav na mobilizace soud nezpochybňuje, nicméně od počátku ruské invaze na Ukrajinu, tj. od 24. 2. 2022, až do doby vydání rozhodnutí krajského soudu o této žalobě k tomu nedošlo. Za této situace soud nemá za splněnou podmínku, že by se běloruská armáda přímo účastnila probíhajícího ozbrojeného konfliktu, a že by tedy tato armáda, v níž by žalobce měl sloužit, opakovaně a systematicky páchala, resp. měla páchat, válečné zločiny, zločiny proti lidskosti nebo činy, které odporují zásadám a cílům OSN, tj. že by v případě žalobce výkon vojenské služby zahrnoval zločiny nebo jednání spadající mezi důvody vyloučení uvedené v čl. 12 odst. 2 kvalifikační směrnice (srov. rozsudek Soudního dvora EU ze dne 26. 2. 2015 ve věci *Shepherd*, C-472/13). Není tedy naplněn důvod pronásledování podle § 9 odst. 2 písm. e) kvalifikační směrnice spočívající v trestním stíhání či trestu za odepření výkonu vojenské služby *za konfliktu*.

41. Co se ale týká pronásledování podle čl. 9 odst. 2 písm. b) či c) kvalifikační směrnice, tj. pronásledování ve formě *právních, správních, policejních či soudních opatření, která jsou sama o sobě diskriminační nebo jsou prováděna diskriminačním způsobem, a také nepřiměřené nebo diskriminační trestní stíhání nebo trestání*, pro takový závěr není dle soudu ve správním spise dostatek informací.
42. V případě žalobce je nutno vyjasnit, zda může být jako osoba, která se vyhýbá povinnosti vojenské služby mimo území Běloruska, terčem represí. Pokud takové represe přicházejí v úvahu (což naznačuje již informace OAMP týkající se odvodů a povinné vojenské služby v Bělorusku), je třeba vyhodnotit nejen jejich povahu (druh sankce), ale též podmínky, za nichž by taková případná sankce byla vykonávána. A zda na přístup běloruských orgánů k těmto osobám má vliv skutečnost, jak dlouho běloruský občan pobývá v zahraničí (a vyhýbá se povinnosti nástupu k vojenské službě) a také případně kde pobývá (tj. zda může hrát roli skutečnost, že žalobce delší dobu pracoval a pobýval na území státu, který v případě ruské agrese na Ukrajině stojí na straně Ukrajiny, tj. na zcela opačné straně než režim A. Lukašenky). Jak vyplývá z odpovědi MZV ČR ze dne 11. 4. 2022 na otázky žalovaného týkající se situace žadatelů o mezinárodní ochranu po návratu do vlasti, takové informace může být s ohledem na povahu vládnoucího režimu obtížné získat. V takovém případě je nutno připomenout obecné pravidlo, že v případě pochybností o tom, zda by žalobce pronásledování (pokud by mu bylo možné opoziční postoj ze strany běloruských státních orgánů přičítat) či vážné újmy (pokud by mu hrozilo nepřiměřené trestání v důsledku odmítnutí povinnosti výkonu vojenské služby) mohl být vystaven, je nutno rozhodnout ve prospěch mezinárodní ochrany.
43. Lze tedy shrnout, že v případě žalobce je nutno v dalším řízení vyjít ze zjištění, že v zemi původu je po něm poptávka za strany vojenské správy. O této skutečnosti žalovaný informaci v době vydání napadeného rozhodnutí neměl, nelze mu proto vyčítat, že se nebezpečím přiměřené pravděpodobnosti pronásledování, resp. hrozby vážné újmy, prizmatem této obavy na podkladě informací o zemi původu žalobce dostatečně nezabýval, resp. zabýval se jí pouze obecně. Proto bylo nutné napadené rozhodnutí zrušit a vrátit jej žalovanému k dalšímu řízení. V jeho rámci jednak bude na základě aktuálních informací o zemi původu žalobce nutno vyhodnotit, zda a jakým způsobem jsou postihovány osoby, které se vyhýbají vojenské službě z důvodu nesouhlasu s ruskou agresí na Ukrajině, a zda by takový postih v zemi, kde je aktuálně nastolen tuhý nedemokratický režim, s velmi úzkými vazbami na Ruskou federaci, a za situace, kdy vojenská agrese této země na Ukrajině nadále trvá i za (dosud nepřímé) podpory Běloruska, nebyly naplněny podmínky pro udělení mezinárodní ochrany.

44. Při tomto posouzení je zároveň nutno přihlídnout k tomu, že běloruské státní orgány (jak je soudu známo z informací o Bělorusku z jiných obdobných případů, v nichž žalovaný tuto skutečnost zdůrazňuje) mají přesný přehled o pohybu osob přes hranice. Případný návrat žalobce do země původu by tak bezpochyby nezůstal nepovšimnut. Ostatně jak vyplývá ze zprávy MZV ČR ze dne 14. 4. 2022, Bělorusko, situace neúspěšných žadatelů o mezinárodní ochranu, skutečnost, že se žalobce delší dobu zdržoval v zahraničí může mít za následek předvolání na běloruskou KGB. Z odpovědí MZV ČR uvedených v tomto dokumentu lze přitom dovozovat, že činnost běloruských orgánů je velmi nepředvídatelná, lidé jsou postihováni i na základě zcela vykonstruovaných kauz a v případě zadržení či zatčení jsou fakticky podrobováni libovůli bezpečnostních složek.

VII. Závěr a náklady řízení

45. Soud žalobě vyhověl, napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil žalovanému k dalšímu řízení (§ 78 odst. 1 s. ř. s.). V něm je žalovaný právním názorem krajského soudu vázán (§ 78 odst. 5 s. ř. s.). V dalším řízení bude povinností žalovaného vyjít ze skutečnosti, že se o žalobce se zajímá vojenská správa a na podkladě aktuálních informací o zemi původu žalobce (přístup běloruských státních orgánů k osobám, které se nástupu do vojenské služby vyhýbají a odmítají její výkon z důvodu nesouhlasu politického postoje Běloruska k agresi Ruska na Ukrajině) opětovně posoudit naplnění podmínek pro udělení mezinárodní ochrany žalobci.
46. O nákladech řízení bylo rozhodnuto podle § 60 odst. 1 s.ř.s. Žalobce měl ve věci úspěch, náhradu nákladů řízení však nepožadoval a ze správního spisu nevyplývá, že by mu nějaké náklady vznikly, resp. takové náklady nedoložil. Neúspěšný žalovaný nemá právo na náhradu nákladů řízení.
47. Krajský soud v Brně ustanovil žalobci usnesením ze dne 17. 1. 2023, č. j. 34 Az 38/2022–29, zástupce z řad advokátů, Mgr. Vratislava Taubera. V takovém případě platí hotové výdaje a odměnu za zastupování stát (§ 35 odst. 10 s. ř. s.). Soud určil odměnu advokáta v souladu s § 7, § 9 odst. 4 písm. d), § 11 odst. 1 a § 13 odst. 4 vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), částkou 9 300 Kč za tři úkony právní služby (příprava a převzetí zastoupení, doplnění žaloby, účast na jednání soudu) a dále částkou 900 Kč, která představuje paušální náhradu hotových výdajů (§ 13 odst. 4 advokátního tarifu). Ustanovený advokát je plátcem DPH, částku odměny ve výši 10 200 Kč je proto třeba navýšit o tuto daň, tj. o 2 142 Kč. Celkem tedy odměna ustanovenému zástupci činí 12 342 Kč.

Poučení:

Proti tomuto rozsudku lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává ve dvojím vyhotovení u Nejvyššího správního soudu. V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

Brno dne 11. září 2023

Mgr. et Mgr. Lenka Bahýřová, Ph.D., v. r.
samosoudkyně

